

โรงเรียนวิถิปุทธ

โรงเรียนวิถิปุทธ¹ (Buddhism-Based School) คือโรงเรียนสามัญทุกระดับที่บริหารจัดการโรงเรียน และจัดการเรียนการสอนด้วยหลักการ วิธีการ และหลักธรรมทางพุทธศาสนา

เหตุผลที่ทำให้ผู้เขียนสิ่งบันดาลใจนำเสนอเรื่องนี้ มีอยู่อย่างน้อย 4 ประการคือ

1. ด้วยประกาศิตของมาตรา 8 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ก่อให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และเกิดการดำเนินงานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา² ขึ้นมา ในช่วงเวลานี้ นักการศึกษาไทยพูดถึง โรงเรียนวิถิปุทธ ให้ได้ยืมมากขึ้น ทำให้อยากเห็นโรงเรียนวิถิปุทธเกิดขึ้นในประเทศไทยมากกว่าที่มีอยู่บ้างแล้ว

ผู้เขียนเคยเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนพุทธนิคม³ ซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎร์ ปัจจุบันเรียกโรงเรียนเอกชน ตั้งอยู่ในอำเภอไชยาจังหวัดสุราษฎร์ธานี โรงเรียนแห่งนี้บังคับให้นักเรียนทุกคนเรียน วิชาพุทธศาสนา และปฏิบัติธรรม นักเรียนต้องสอบวิชาพุทธศาสนาได้จึงจะได้เลื่อนไปเรียนชั้นสูงขึ้น คงจะเป็นโรงเรียนวิถิปุทธแห่งแรกในประเทศไทย ตั้งขึ้นใน พ.ศ.2479 ตามแนวความคิดของท่านพุทธทาสภิกขุโดยมีนายธรรมทาส พานิชเป็นเจ้าของและผู้จัดการ

2. รัฐบาลชุดที่มีอาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ตั้งคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาขึ้นมาคณะหนึ่ง คณะกรรมการชุดนี้ได้ทำงานกันอย่างเข้มแข็งมาก แม้จะไม่สามารถปฏิรูปการศึกษาได้สำเร็จ แต่ก็ได้ก่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งหลายอย่างในวงการการศึกษาไทย สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ความคิดเรื่องการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์, เกี่ยวกับเรื่องนี้ มีท่านผู้รู้เขียนบทความ และเขียนหนังสือไว้หลายเล่ม เช่น เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ รัฐศาสตร์เชิงพุทธ การศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ และอื่น ๆ เป็นต้น

3. ความคิดตามข้อ 1 และ ข้อ 2 สอดคล้องกัน ขณะนี้ (พ.ศ.2547) ความคิดตามข้อ 2 ค่อนข้างจะจางหายไปไม่ค่อยจะมีคนสนใจเท่าใดแล้ว เมื่อเกิดความคิดตามข้อ 1 ขึ้นมา, จึงไม่ยากให้เพียงแต่คิดตามกระแสเท่านั้น, ควรจะได้ลงมือปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม น่าจะนำความคิดทั้งสองประการดังกล่าวมาประยุกต์ และเสริมเข้าด้วยกันเพื่อสานฝันให้ความคิดทั้งสองนั้นสัมฤทธิ์ผล ทั้งนี้เพราะกว่าร้อยละ 94 ของคนไทยทั้งประเทศนับถือศาสนาพุทธและวิถีชีวิตไทยก็สอดคล้องกับวิถิปุทธอยู่แล้ว (แต่ขณะเดียวกันต้องไม่ลืมพี่น้องไทยอีกประมาณร้อยละ 6 ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ด้วย เพราะสังคมไทยยอมรับทุกศาสนาที่คนไทยนับถือ⁴ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก)

¹ น่าจะใช้คำว่า “สถานศึกษาวิถิปุทธ” เพราะใช้กับสถานศึกษาทุกระดับตั้งแต่ ระดับอนุบาล ถึงระดับอุดมศึกษา

² ดูเรื่อง “สำนักงานปฏิรูปการศึกษา” สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับที่ 24 เดือนสิงหาคม พ.ศ.2544 (หน้า 60-66)

³ เจ้าของและผู้จัดการคือ นายธรรมทาส พานิช น้องชายท่านพุทธทาสภิกขุ (ในสมัยที่ผู้เขียนเรียนระดับมัธยม ยังไม่มีโรงเรียนประจำอำเภอ) ศิษย์เก่าของโรงเรียนนี้ที่สำคัญ ๆ เช่น อดีตประธานศาลฎีกา, อดีตผู้บัญชาการทหารบก, อดีตศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัย ฯลฯ ปัจจุบันมีศิษย์เก่าท่านหนึ่งซึ่งเป็นมุสลิมดำรงตำแหน่งโต๊ะอิหม่ามสอนศาสนาอิสลามอยู่ที่ประเทศอียิปต์สมัยเป็นนักเรียนมัธยมท่านเรียนวิชาพุทธศาสนา และสอบวิชานี้ได้ทั้งนี้ ท่านมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับท่านพุทธทาสมาก

⁴ ลัทธิและศาสนานั้นต้องเป็นศาสนาที่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่นับรวมลัทธิและศาสนานอกกฎหมาย

พุทธทาสภิกขุ

ผู้ให้กำเนิดโรงเรียนวิถิปุทธ (ในอดีต)

4. ถ้าโรงเรียนวิถิปุทธเกิดขึ้น และดำเนินการได้จริงจึงจะถือได้ว่า การปฏิรูปการศึกษาสำเร็จตรงตามจุดมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่กล่าวว่า “...ต้องจัดการศึกษาอบรมให้มีความรู้คู่คุณธรรม...” ซึ่งหลักข้อนี้ น่าจะยึดเป็นปรัชญาการศึกษาไทยได้

หลักการของโรงเรียนวิถิปุทธ

หลักการของโรงเรียนวิถิปุทธ ก็คือ ต้องใช้หลักการบริหารจัดการโรงเรียน และจัดการเรียนการสอนด้วยหลักการ วิธีการ และหลักธรรมทางพุทธศาสนา ก่อนอื่นจึงต้องรู้ว่าหลักการ วิธีการ และหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่สำคัญมีอะไรบ้าง

ก. หลักการของพุทธศาสนา⁵ พุทธศาสนาเป็นวิทยาศาสตร์ มีหลักการอย่างวิทยาศาสตร์ เป็นศาสนาที่ยึดหลักความจริงอย่างวิทยาศาสตร์, พิสูจน์ได้ตามพุทธพจน์ที่ว่า เย ธัมมา เหตุปภวา เตสัง เหตุตถาคโต... ความเชื่อและความศรัทธาในพุทธศาสนา ตั้งอยู่บนฐานความจริง พุทธศาสนาสอนไม่ให้เชื่ออย่างงมงายไร้เหตุผล พระพุทธองค์จึงสอนเรื่อง กาลามสูตร⁶ ซึ่งสอนไม่ให้หลงเชื่อเพราะเหตุ 10 ประการ ดังต่อไปนี้

1. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา
2. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบ ๆ กันมา
3. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ
4. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์
5. อย่าปลงใจเชื่อด้วยตรรก
6. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอนุমান

⁵ดูเรื่อง “พุทธศาสนา” สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับที่ 31 พ.ศ.2547 หน้า 99 - 117.

⁶สูตรหนึ่งในคัมภีร์ติกนิบาต อังคุตตรนิกาย พระพุทธเจ้าตรัสสอนชาวกาลามะ แห่งเกสปุตตนิคม ในแคว้นโกศล

7. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล
8. อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีของตน
9. อย่าปลงใจเชื่อเพราะมองเห็นรูปลักษณ์น่าเชื่อ
10. อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับถือที่ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา

ท่านพุทธทาสภิกขุ⁷ ปราชญ์ทางพุทธศาสนาท่านหนึ่ง ได้กล่าวถึง วิธีการปฏิบัติตามหลักกาลามสูตร ไว้ดังนี้ “... ตามที่กล่าวเป็นข้อห้ามไว้ 10 ประการนั้น ไม่ได้หมายความว่าห้ามมิให้แตะต้องสิ่งเหล่านั้นเอาเสียเลย, แต่ว่ามีอะไรมาให้ฟังก็ฟัง มีอะไรมาให้ดูก็ดู มีอะไรเล่าลือมาก็ฟัง แต่แล้วไม่เชื่อทันที คือไม่ถือเอาทันที สำหรับปฏิบัติตาม หากแต่นำมาพิจารณาใคร่ครวญดูว่า มันจะดับทุกข์ได้หรือไม่, ถ้าเห็นวิญญูว่าจะดับทุกข์ได้ก็ลองปฏิบัติดู, ถ้าดับทุกข์ได้แล้วจึงค่อยเชื่อ หรือถือเอาเป็นหลัก... สำหรับตรรกวิธี, หรือ Logic อันพิเศษของพวกเขาฝรั่ง ก็เอามาใช้ได้ถ้ามีเวลาพอ... แม้ปรัชญาวิธี หรือ Philosophy นั้นก็เหมือนกัน, ถ้าใครชอบหรือถึงกับบูชาวิธีนี้ก็เอามาใช้เพื่อจัดหลักพุทธศาสนาได้ แต่ขอให้รู้ไว้ว่า พุทธศาสนานั้นไม่ใช่ปรัชญา พุทธศาสนาเป็นวิทยาศาสตร์... จะเอาวิธีทางปรัชญามาค้นให้พบหัวใจพุทธศาสนาก็ได้ แต่พบแล้วยังไม่เชื่อทันที ต้องลองปฏิบัติทดสอบดูก่อน ... เรื่องที่เกี่ยวกับความเห็นหรือทิฐิของตนนั้นต้องให้มันเป็นไปตามหลักของยถาภูตสัมมัมปัญญาคือเห็นจริงด้วยตนเอง... จะฟังคำพูดของผู้มีลักษณะน่าเชื่อถือก็ฟังได้ แม้แต่ผู้ที่เป็นครูของ

ตนเองก็ฟังได้แต่ไม่เชื่อทันที โดยเอามาใคร่ครวญหรือทดลองปฏิบัติดูจนเกิดยถาภูตสัมมัมปัญญาเสียก่อน...”

ข. วิธีการ วิธีการของศาสนาพุทธมีอยู่หลายประการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียน หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการด้านบุคลากรของโรงเรียน ตัวอย่างเช่น

1. การนับความอาวุโสของพระภิกษุ⁸ นับตามพรรษาของการบวชเรียน ไม่นับตามอายุ
2. การพิจารณาพิพากษาโทษทัณฑ์แก่พระภิกษุจะต้องมีคณะกรรมการครบ 4 รูป ซึ่งนับเป็นรูปแบบหนึ่งของประชาธิปไตยในพุทธศาสนา
3. พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ผู้นับถือศรัทธาจะต้องประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธองค์ด้วยตัวของตัวเอง (ไม่ใช่เพียงแค่สวดอ้อนวอน) นั่นคือจะต้องเรียนให้รู้ (ปริยัติธรรม) ปฏิบัติให้ได้ (ปฏิบัติธรรม) เมื่อกระทำทั้งสองประการนั้นแล้วผู้ปฏิบัติจะได้รับผลของการกระทำนั้น (ปฏิเวธธรรม)
4. การที่พุทธศาสนากำหนดให้พระภิกษุต้องปฏิบัติ ธรรมวัตรเย็น และ สวดมนต์เย็น นั้น นอกจากเป็นการสอนนวกภิกษุและบุคคลทั่วไปแล้ว ยังเป็นการประเมินผลตนเองด้วยว่าตลอดเวลาหนึ่งวันที่ผ่านมาได้ประกอบกรรม⁹ อะไรบ้างจะได้สำรวจตัวเองรู้เท่าทันตนเองและรู้เท่าที่กิเลสของตนเองเป็นต้น

ค. หลักธรรม พุทธศาสนาสอนหลักธรรมสำคัญซึ่งเป็นหัวใจของศาสนาได้แก่

1. หลักอริยสัจสี่
  2. หลักมัชฌิมาปฏิปทา
  3. หลักปัจจุสมุุปบาท
  4. หลักอิทัปปัจจยา
- เป็นต้น

⁷ดูเรื่อง “พุทธทาสภิกขุ” สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับที่ 14 พ.ศ.2538, หน้า 69-89

⁸ภิกษุ, ภิกษุ แปลตามรูปศัพท์ว่า ผู้ขอ หรือ ผู้มองเห็นภัยในสังขาร หรือผู้ทำลายกิเลส (พระภิกษุในพุทธศาสนาไม่ใช่เป็นเพียงคนห่มผ้าเหลืองเท่านั้น)

⁹กรรม มี 2 อย่างคือ กุศลกรรม (กรรมดี) และ อกุศลกรรม (กรรมชั่ว)

หลักธรรมทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้รวมแล้วจะเป็นเรื่องของ ศิล สมาธิ ปัญญา ซึ่งทั้งหมดก็รวมอยู่ในอริยสัจสี่ นั่นคือพุทธศาสนาสอนให้พุทธศาสนิกเป็นคนที่ (คิดดี ทำดี พุทธิ คบคนดี และไปสู่สถานที่ที่ดี - ทั้งกายกรรม วาจากรรม และมโนกรรม)

พุทธศาสนิกอย่างน้อยต้องมีศีลห้าเป็นหลักธรรมประจำใจ และปฏิบัติตามศีลห้าด้วย ต้องตระหนักไว้เสมอว่าพุทธศาสนาไม่ใช่มีแต่เพียงพิธีกรรมเท่านั้น

การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

โรงเรียนวิถีพุทธก็คือโรงเรียนสามัญทั่วไป การดำเนินงานโรงเรียนจึงให้หลักการบริหารการศึกษาทั่วไปคือ

1. **การบริหารงานบุคคล** บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนมีจำนวนมากนับตั้งแต่ผู้บริหาร ครูพนักงานเจ้าหน้าที่ นักการภารโรง นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ตลอดจนบุคคลในสังคมรอบๆ โรงเรียน, งานบริหารบุคคลต้องใช้หลักการบริหารที่ดีมีคุณธรรม, จะต้องวางตัวบุคคลให้ตรงกับงานรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และต้องยึดหลักว่าพระคุณดีกว่าพระเดช

2. **การบริหารการเงิน** ในขณะที่เรายังไม่ได้มีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริงนั้น การบริหารการเงินสำหรับโรงเรียนไม่ค่อยจะมีปัญหามากนัก ถ้าปฏิบัติไปตามระเบียบราชการอย่างเคร่งครัด โปร่งใส คงจะไม่มีปัญหาแต่อย่างใด

3. **การบริหารอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์** มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีกำกับอยู่แล้ว ในประเทศไทยมีโรงเรียนขนาดต่างๆ เล็กใหญ่แตกต่างกันค่อนข้างมาก วัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาก็มีแตกต่างกัน, โรงเรียนขนาดใหญ่จะมีปัญหาการบริหารเรื่องนี้มากกว่าและซับซ้อนกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก แต่ถ้ายึดถือระเบียบแบบแผน และความโปร่งใสก็ไร้ปัญหา

4. **การบริหารจัดการ** โรงเรียนสมัยใหม่ใช้หลักการบริหารธุรกิจเข้ามาเสริมในการบริหารการศึกษามากขึ้น งานบริหารจัดการทั้งหลายจะต้องอยู่ในกรอบของกฎ กฎหมาย กฎเกณฑ์ และระเบียบแบบแผนทางราชการ

เมื่อโรงเรียนวิถีพุทธคือโรงเรียนทั่วไปจึงไม่จำเป็นต้องไปตั้งชื่ออะไรให้แปลกแยกไปกว่าโรงเรียนอื่น แต่ควรจะทำให้โรงเรียนทุกโรงเรียนเป็นโรงเรียนวิถีพุทธไม่เห็นด้วยที่จะตั้งเป็นโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนนำร่อง โรงเรียนตัวอย่าง โรงเรียนในฝัน หรือชื่ออื่นประหลาดๆ เพื่อให้ดูโก้แต่ปฏิบัติไม่ได้จริง ขอย้ำอีกครั้งหนึ่งควรเริ่มทำโรงเรียนทุกโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนวิถีพุทธโดยวิธีค่อยทำค่อยไป เพราะแต่ละโรงเรียนย่อมมีความพร้อมต่างกันในการปรับเปลี่ยน (แต่ถ้าจะรอให้พร้อมก็คงจะไม่ได้ทำอะไรเลย)

การนำหลักการบริหารและหลักธรรมของพุทธศาสนามาปรับใช้กับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ควรจะเป็นสองระยะคือ

ระยะสั้น

กระทรวงศึกษาธิการควรสำรวจความพร้อมของโรงเรียนทุกโรงเรียนว่ามีความพร้อมเพียงใดในเรื่องต่อไปนี้

พระธรรมปิฎก (ประยุตฺ ปรยุตโต)

ปราชญ์ทางพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน

ผู้เขียน “ธรรมนุญชิวิต” ซึ่งมีประโยชน์มหาศาล

1. บุคลากร โรงเรียนมีความพร้อมด้านบุคลากรมากน้อยเพียงใด บุคลากรในที่นี้หมายรวมทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน ครูธุรการ ครูพิเศษ พนักงานเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **ครูที่จะทำหน้าที่สอนวิชาพุทธศาสนา**¹⁰ โดยตรงมีหรือไม่, มีจำนวนกี่คน (ไม่ควรนำเอาครูที่สอนวิชาอะไรก็ได้ มาสอนวิชาพุทธศาสนา)

ครูที่เป็นพุทธศาสนิกทุกคนยังมีความสำคัญมากอย่าคิดแต่เพียงว่าเกิดมาเป็นพุทธแล้วก็รู้พุทธศาสนา, หรือบวชมาแล้ว (มากพรรษาหรือน้อยพรรษาก็ตาม) รู้เรื่องพุทธศาสนาดีแล้ว, อาจจะไม่เป็นอย่างนั้นก็ได้ ครูจะต้องรู้พุทธศาสนาจริง¹¹ ปฏิบัติธรรมสม่ำเสมอ ศึกษาพุทธศาสนาและสอนพุทธศาสนาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์

ครูสอนวิชาอื่น ๆ (ไม่ใช่ครูสอนวิชาพุทธศาสนา) ก็จำเป็นต้องมีความรู้จริงในเรื่องพุทธศาสนาเช่นกัน

เพราะหลักการของพุทธศาสนาใช้ประยุกต์สอนได้ทุกวิชา (ถ้าสอนเป็น) และหลักธรรมทางพุทธศาสนาสามารถสอดแทรกไปได้เสมอในขณะที่สอนวิชาเหล่านั้น

หลักธรรมอย่างหนึ่งที่สำคัญมากที่ครูควรจะมีคือ **กัลยาณมิตรธรรม, พระธรรมปิฎกเขียนไว้ในหนังสือ ธรรมนุญชิวิต**¹² กล่าวถึง **ธรรมะสำหรับผู้ให้การศึกษา** ตอนหนึ่งว่า “ผู้ทำหน้าที่สั่งสอนให้การศึกษาแก่ผู้อื่น, โดยเฉพาะครูอาจารย์พึงประกอบด้วยคุณสมบัติและประพฤติตามหลักปฏิบัติดังนี้

ก. เป็นกัลยาณมิตร คือประกอบด้วยองค์คุณ กัลยาณมิตร หรือ กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการดังนี้

(1) **ปิโย (น่ารัก)** คือมีเมตตากรุณา, ใสใจคนและประโยชน์สุขของเขา, เข้าถึงจิตใจ, สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนใจผู้เรียนให้อยากเข้าไปปรึกษาได้ตาม

¹⁰จะต้องเป็นผู้ที่รู้จริงในเรื่องพุทธศาสนา ศึกษาพุทธศาสนาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ผู้ที่คิดเอาเองว่ารู้พุทธศาสนาเพราะเคยบวชมาแล้ว อาจจะไม่สามารถพอที่จะสอนวิชาพุทธศาสนา

¹¹ สุนทรภู่อันไว้ว่า “รู้อะไรให้รู้เป็นครูเขา” หมายถึงต้องมีความรู้มากพอที่จะสอนคนอื่นได้ และปฏิบัติตามหลักธรรมได้จริง

¹²พระธรรมปิฎก (ประยุตฺ ปรยุตโต). **ธรรมนุญชิวิต : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม**. (พิมพ์ครั้งที่ 346) 2545 (หน้า 52-54)

(2) **ครู(หน้าเคารพ)** คือเป็นผู้หนักแน่น, ถือหลักการเป็นสำคัญและมีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

(3) **ภาวนีโย(หน้าเจริญใจ)** คือมีความรู้จริง, ทรงภูมิปัญญาแท้จริง, และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ, เป็นที่น่ายกย่องควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอืออึ้งและรำลึกถึงด้วยความซาบซึ้งมั่นใจและภาคภูมิใจ

(4) **รัตนา (รู้จักพูดให้ไต่ผล)** คือรู้จักชี้แจงให้เข้าใจ, รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร, คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือนเป็นที่ปรึกษาที่ดี

(5) **วจนักขโม (อดทนต่อถ้อยคำ)** คือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา, ชักถาม, แม้จะถูกจิกตลอดจนคำล่วงเกินและคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ, อดทน, ฟังได้, ไม่เบือนหน้า, ไม่เสียอารมณ์

(6) **คัมภีร์ญจ กถิง กัตตา (แกลงเรื่องล้าลึกได้)** คือกล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

(7) **โน จัฎฐาเน นโยชเช (ไม่ชักนำในอฐาน)** คือไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร

ข. ตั้งใจประสิทธิ์ความรู้ โดยตั้งใจอยู่ในธรรมของผู้แสดงธรรมที่เรียกว่า **ธรรมเทศกธรรม** 5 ประการคือ

(1) **อนุப்புพิกถา (สอนให้มีขั้นตอนถูกลำดับ)** คือแสดงหลักธรรมหรือเนื้อหาตามลำดับความยากง่ายลุ่มลึก มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ

(2) **ปริยายทัสสาวิ (จับจุดสำคัญมาขยายให้เข้าใจเหตุผล)** คือชี้แจง ยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจชัดในแต่ละแง่แต่ละประเด็น, อธิบายยกเยื้องไปต่างๆ ให้มองเห็นกระจ่างตามแนวเหตุผล

(3) **อนุทยตา (ตั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารถนาดี)** คือสอนเขาด้วยจิตเมตตา, มุ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสอน

(4) **อนามิสันตร (ไม่มีจิตเพ่งเล็งเห็นแก่อาภิส)** คือสอนเขามีไม้มุ่งที่ตนจะได้ลาภ, สินจ้างหรือผลประโยชน์ตอบแทน

(5) **อนุพหัจจ (วางจิตตรงไม่กระทบตนและผู้อื่น)** คือสอนตามหลักตามเนื้อหา, มุ่งแสดงอรรถรส, ไม่ยกตน, ไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น

ค. มีลีลาครูครบทั้งสี่ ครูที่สามารถมีลีลาของนักสอนดังนี้

(1) **สันทัสสนา (ชี้ให้ชัด)** จะสอนอะไรก็ชี้แจงแสดงเหตุผล, แยกแยะอธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้งดังจูงมือไปดูให้เห็นกับตา

(2) **สมาทปนา (ชวนให้ปฏิบัติ)** คือสิ่งใดควรทำก็บรรยายให้มองเห็นความสำคัญ และซาบซึ้งในคุณค่า, เห็นสมจริงจนผู้ฟังยอมรับ, อยากรลงมือทำหรือนำไปปฏิบัติ

(3) **สมุตเตชนา (เร้าให้กล้า)** คือปลุกใจให้คิดคักเกิดความกระตือรือร้น มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จ ไม่กลัวเหน็ดเหนื่อยหรือยากลำบาก

(4) **สัมปหังสนา (ปลุกให้รำเริง)** คือทำบรรยากาศให้สนุกสดชื่น แจ่มใสเบิกบานใจ, ให้ผู้ฟังแจ่มชื่น, มีความหวัง, มองเห็นผลดีและทางสำเร็จ

จาง่ายๆ ว่า สอนให้แจ่มแจ้ง จูงใจ แกล้งกล้ารำเริง

ง. มีหลักตรวจสอบสาม เมื่อพูดอย่างรวบรัดที่สุด, ครูอาจตรวจสอบตนเองด้วยลักษณะการสอนของพระบรมครู (พระพุทธเจ้า) 3 ประการคือ

(1) สอนด้วยความรู้จริง รู้จริงทำได้จริง จึงสอนเขา

(2) สอนอย่างมีเหตุผล ให้เขาพิจารณาเข้าใจแจ่มด้วยปัญญาของเขาเอง

(3) สอนให้ได้ผลจริง สำเร็จความมุ่งหมายของเรื่องการสอนนั้นๆ เช่นให้เข้าใจได้จริง, เห็นความจริง, ทำได้จริง, นำไปปฏิบัติได้ผลจริง เป็นต้น

จ. ทำหน้าที่ครูต่อศิษย์ คือปฏิบัติต่อศิษย์โดยอนุเคราะห์ตามหลักกรรมเสมือนเป็น **ทิศเบื้องขวา** (ในทิศหก) ดังนี้

- (1) แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี
- (2) สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
- (3) สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง
- (4) ส่งเสริมยกย่องความดี, ความสามารถ (ของศิษย์) ให้ปรากฏ

(5) สร้างเครื่องคุ้มกันภัยในสารทิศ คือ สอนฝึกศิษย์ให้ใช้วิชาเลี้ยงชีพได้จริงและรู้จักดำเนินตนด้วยดี ที่จะเป็นประกันให้ดำเนินชีวิตดีงามโดยสวัสดิความ สุขความเจริญ”

นอกจากนั้นท่านพุทธทาสภิกขุ ได้บรรยายในการอบรมคณะทำงาน โครงการพัฒนากิจกรรมการสอนจริยศึกษา เมื่อพ.ศ.2527 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้รวบรวมพิมพ์เป็นเล่มชื่อ **ธรรมะสำหรับครู**¹³ เป็นหนังสือที่ดีมากเล่มหนึ่ง

ครูจะต้องเป็นคนทันวิชาการ วิชาการต่างๆ ก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา ครูจะต้องเป็นนักอ่านเพื่อสร้างโลกทัศน์ของตน และต้องไม่ปิดกั้นวิสัยทัศน์ทางธรรมะของตนเองด้วย ครูทุกคนจะต้องศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา (ผู้เขียนเคยได้รับคำเตือนจากอาจารย์ท่านหนึ่ง ตอนที่เรียนสำเร็จจะออกมารับราชการเป็นครูครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2496 ว่า “... พวกเธอรอวังนะ ออกไปเป็นครูสิบปีความรู้จะเหลือเท่าเด็ก” ท่านอาจารย์ท่านนั้นก็คือ อาจารย์หลวงปราโมทย์จรรยาวิภาต)

2. การสอน ผู้ที่ได้ศึกษาเพื่อมาประกอบอาชีพครูคงจะได้เรียนและฝึกฝนทักษะเบื้องต้นของการเป็นครูมาแล้วเป็นอย่างดี,รวมทั้งฝึกวิธีการสอนวิชาต่างๆ ด้วย ในการสอนจะมีวิธีสอนหลากหลายวิธี, ซึ่งสอนแล้วจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับวิธีการที่ครูเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับกลุ่มนักเรียน และเหมาะสมกับตัวครูเองหรือไม่ เพียงไร ถ้าครูเป็นครูที่แท้จริง และเป็นครูเป็น ไม่ทำตัวเป็นเพียง คนรับจ้างสอนหนังสือ¹⁴ การสอนของครูย่อมได้รับผลดีเสมอ, ครูจะ

ต้องเป็นครูทั้งกายและใจ ครูจึงต้องสอนและประพฤติปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่นักเรียนได้ครูได้ชื่อว่าเป็น พ่อพิมพ์ และ แม่พิมพ์ ของเด็ก สังคมไทยถือว่า ผู้ใหญ่จะต้องทำตัวเป็นแบบอย่างของเด็ก ครูจึงต้องเป็นตัวอย่างที่ดีของเด็กที่จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

ในการสอน ครูจะใช้วิธีสอนวิธีใดก็ได้ที่จะสามารถช่วยให้ให้นักเรียนแล้วได้รับผล 5 ประการต่อไปนี้

- (1) ความรู้
- (2) ความเข้าใจ
- (3) ทักษะ
- (4) ทศนคติ
- (5) ความพอใจ (หรือความซาบซึ้ง)

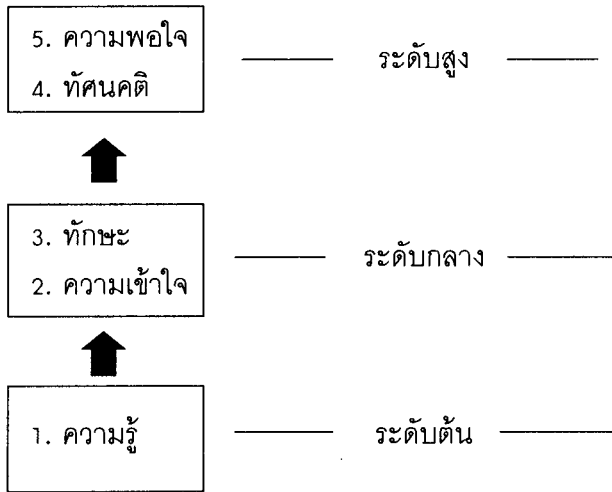
เปรียบเทียบกระบวนการให้การศึกษ (การสอน) ทางโลก กับการให้การศึกษทางธรรม

การศึกษาทางโลก และ การศึกษาทางธรรมมีหลักการอันเดียวกัน กระบวนการศึกษาทางโลกมี 5 ประการดังกล่าวข้างต้นนั้น เกิดมาจากความคิดตามปรัชญาการศึกษา ลัทธิปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ซึ่งถือว่า การเรียนเกิดจากการกระทำ (learning by doing) ของ จอห์น ดูย (John Dewey) เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา เมื่อประมาณ พ.ศ.2440 (กว่า 10 ปีมาแล้ว) และเข้ามาสู่ประเทศไทยเมื่อ พ.ศ.2496 ส่วนกระบวนการศึกษาทางธรรมเกิดขึ้นจาก แนวการสอนธรรมะของพระพุทธเจ้า เมื่อกว่า 2550 ปีมาแล้ว และเข้ามาสู่ประเทศไทยตั้งแต่ไทยรับพุทธศาสนาเข้ามา ถ้าเราพิจารณาโดยดั่งนี้จะมองเห็นอย่างชัดเจนว่า เป็นกระบวนการเดียวกัน (ดูตามแผนผังต่อไปนี้จะเห็นชัด)

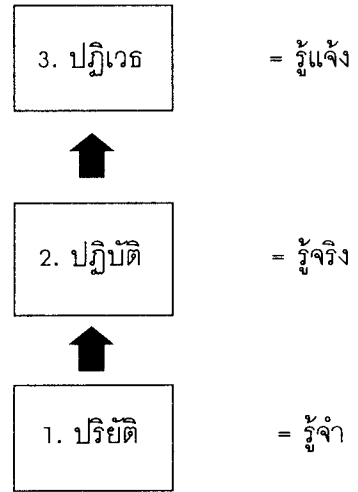
¹³หนังสือเล่มนี้พิมพ์ที่โรงพิมพ์กรมศาสนา เป็นครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ.2529

¹⁴การฝึกหัดครูของไทย ดำเนินการผิดพลาดมากกว่า 40 ปีแล้ว เป็นผลทำให้ผลผลิตครูทำได้เพียง “คนรับจ้างสอนหนังสือ” เป็นส่วนใหญ่

กระบวนการศึกษาทางโลก

กระบวนการศึกษาทางธรรม

จากแผนผังนี้จะเห็นได้ว่า **ครูไทยส่วนใหญ่ สอนนักเรียนเพียงแค่นี้ให้มีความรู้** คืออยู่ในระดับต้นเท่านั้น, เมื่อเป็นเช่นนี้นักเรียนจะคิดเป็น ทำเป็นได้อย่างไร

ความคิดของนักการศึกษาไทยในปัจจุบันที่ว่า การที่จะปฏิรูปการศึกษาได้ต้องปฏิรูปการเรียนรู้ นั้น**ถูกแต่ไม่ถูกต้องสมบูรณ์ทั้งหมด** และไม่สอดคล้องกับมาตรา 81 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ด้วย จริง ๆ แล้วต้องปฏิรูปอีกหลายสิ่งหลายอย่างที่เป็นองค์ประกอบของการศึกษา และการสอนแต่เพียงให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เท่านั้นก็ยังไม่เพียงพอ เพราะอยู่เพียงระดับต้นของกระบวนการให้การศึกษา ครูจะต้องสอนจนถึงระดับกลางและระดับสูง และสามารถประยุกต์การเรียนรู้นั้นให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นด้วย มิฉะนั้นแล้วการเรียนรู้ที่ตนเองจะทำให้ให้นักเรียนกลายเป็นคนเห็นแก่ตัว เพราะจะเรียนรู้เพื่อประโยชน์ตนเองอย่างเดียว

ที่กล่าวกันว่า การสอนให้เด็กเกิดการเรียนรู้และคิดเป็นต้องสอนโดยถือเอาผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือเอาผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วใช้สอนกันมานานแล้ว (ไม่ทราบว่าเป็นจริงเพียงนี้ถึงและกระตือรือร้นกันในตอนนี) เมื่อกว่า 2550 ปีมาแล้ว ขณะที่พระพุทธองค์ทรงเดินสายเสด็จไปยังแคว้นต่าง ๆ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระองค์นั้นพระองค์

ทรงสอนชาวเมืองแห่งนั้นอย่าให้หลงเชื่อมงายไร้เหตุผล เพราะเหตุต่าง ๆ สิบประการซึ่งเรียกว่า **กาลามสูตร** ก็เป็นการสอนโดยถือเอาชาวเมืองแคว้นปัญจคณเป็นศูนย์กลาง สมัยไซเครตีส (Socrates) ปราชญ์ชาวกรีกโบราณ (ก่อน ค.ศ.469-399 ปี) ก็ใช้วิธีสอนแบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลางเช่นกัน (วิธีสอนของไซเครตีสรู้จักกันในนาม Socratic method) เมื่อก่อตั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษาขึ้นตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยวิชาการศึกษา พุทธศักราช 2497 ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ปราชญ์ทางการศึกษาของไทยท่านหนึ่ง ได้นำเอาหลักการศึกษาระบบพัฒนาการ (Progressive education) และนำเอาปรัชญาการศึกษาลัทธิปฏิบัตินิยมเข้ามาสอนนิสิตครั้งแรกในวิทยาลัยแห่งนั้น โดยถือว่าห้องสมุดเป็นหัวใจของการศึกษาก็เป็นการเรียนการสอนแบบยึดนิสิตเป็นศูนย์กลางเช่นกัน ผู้เขียนมีความเห็นเป็นการส่วนตัวว่า **น่าจะวิจัยหาสาเหตุให้ได้ว่า เพราะเหตุใดการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง หรือการสอนโดยถือเอาผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นไม่ประสบความสำเร็จเลยในประเทศไทย** เมื่อค้นพบสาเหตุแล้วจะได้แก้ปัญหาตรงจุดยิ่งขึ้น มิเช่นนั้นแล้ว วิธีสอนที่ครูจำพวกรับจ้างสอนหนังสือนิยมใช้มากที่สุดคือ **วิธีบอกความรู้** จะยังคงใช้กันอย่างง่ำงเป็นสันต่อไป

ไม่ว่าครูจะใช้วิธีสอนวิธีใด และสอนวิชาอะไร ก็ตามถ้าครูสามารถสอดแทรกหลักการ วิธีการ และ หลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้าไปได้ตลอดเวลา เด็กจะ คิดเป็นทำเป็นแน่นอน

3. หลักสูตร

โรงเรียนวิถีพุทธใช้หลักสูตรวิชาสามัญของ กระทรวงศึกษาธิการเป็นหลักสูตรกลาง และมีหลักสูตร ท้องถิ่นเข้ามาเสริมตามวิธีการบริหารหลักสูตร ใน หลักสูตรนั้นจะต้องมีรายวิชาเกี่ยวกับพุทธศาสนา และ ศาสนาอื่น ๆ ที่คนไทยนับถืออยู่ด้วย

อนึ่งก่อนที่จะขับเคลื่อนงานปฏิรูปการศึกษาต่อไป ประเทศไทยน่าจะจัดทำสำมะโนประชากรอีกครั้ง หนึ่งเพื่อให้ทราบว่าแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา (175 เขต) มีประชากรเท่าไร, นับถือศาสนาอะไรบ้าง และแต่ละ ศาสนาที่ประชาชนนับถือมีจำนวนมากน้อยคิดออกมาเป็นร้อยละเท่าไรของจำนวนประชากรในเขตพื้นที่ จะได้จัดการศึกษาได้ถูกต้องตรงตามความต้องการของ ประชาชนอย่างแท้จริง เมื่อสำมะโนประชากรเรียบร้อยแล้วจะต้องดำเนินการดังนี้

ก. เขตพื้นที่การศึกษาใดมีประชากรส่วนใหญ่ เป็นพุทธศาสนิก ก็จัดโรงเรียนทุกโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนวิถี พุทธทั้งหมด

ข. เขตพื้นที่การศึกษาใดมีประชากรนับถือ ศาสนาอื่นมาก ให้จัดโรงเรียนตามวิถีของศาสนานั้น ๆ ทั้งหมด

ค. เขตพื้นที่การศึกษาใดมีประชากรนับถือ ศาสนาก้ำกึ่งกันอาจจัดโรงเรียนวิถีพุทธ และโรงเรียนวิถี ศาสนาอื่นต่างโรงเรียนกัน หรืออาจจะจัดในโรงเรียน เดียวกันแต่วิชาเรียนบางวิชาให้เรียนต่างกัน หรือ จัดการเรียนแยกกันก็ได้ (วิธีหลังนี้ ประเทศสิงคโปร์จัด ได้ผลเป็นอย่างดีมาก)

ง. นักเรียนส่วนน้อยที่นับถือศาสนาต่างออกไป (ในข้อ ก. และข้อ ข.) จัดโครงการเสริมให้ตามความ เหมาะสม (ต้องไม่กระทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการฝืนใจ นักเรียน)

การปฏิบัติตามข้อ ก. ข. ค. หรือ ง. ผู้ที่สำคัญ

ที่สุดคือผู้บริหารโรงเรียน จะต้องมีความรู้จริงในเรื่อง ศาสนามีความเข้าใจและใจกว้างเกี่ยวกับการนับถือ ศาสนาของแต่ละบุคคลด้วย เรื่องของความเชื่อและ ความศรัทธาในศาสนาเป็นสิทธิส่วนบุคคลและเป็นเรื่อง ละเอียดย่อน

เขตพื้นที่การศึกษาใดมีประชากรนับถือศาสนา ใดมาก นักเรียนจะต้องเรียนเนื้อหาในศาสนานั้นมากแต่ ให้มีโอกาสได้ศึกษาเรียนรู้ในศาสนาอื่นด้วย

หนังสือที่ควรกำหนดให้นักเรียนในโรงเรียนวิถี พุทธได้อ่านมีมาก มีปราชญ์ทางพุทธศาสนาเขียนไว้ ค่อนข้างมาก โรงเรียนจะต้องพยายามคัดสรรให้เหมาะ สมกับระดับการศึกษาของนักเรียน ขอเสนอเล่มที่ควร อ่านอย่างยิ่งคือ

(1) **พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร** ของสมเด็จพระ สมณเจ้ากรมพระปรมาภิไธยทิตชิโนรส

(2) **ธรรมบุญชีวิต** : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดี งาม ของพระธรรมปิฎก (ประยุทธ ปยุตโต)

(3) **พุทธศาสนา** สำหรับผู้เริ่มเรียน ของพุทธ ทาสภิกขุ

(4) **แก่นธรรม** (อริยสัจสี่) ของ น.พ.เอกชัย จุละจาริตต์ เป็นต้น

4. การปรับเปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นโรงเรียน วิถีพุทธ

ในระยะเริ่มต้น การที่จะปรับเปลี่ยนโรงเรียนทุก โรงเรียนให้เป็นโรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมดให้ทันทีนั้นคงจะเป็น ไปได้ยาก เพราะโรงเรียนบางโรงเรียนยังไม่พร้อม (โดย เฉพาะโรงเรียนเล็ก ๆ และโรงเรียนในชนบทห่างไกล) จึง ควรกระทำแบบค่อยเป็นค่อยไป ขณะเดียวกันจะต้อง เตรียมความพร้อมในทุกด้านอย่างเต็มที่ เติมความ สามารถและเติมศักยภาพ โดยดำเนินเป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดประชุมปฏิบัติการ (workshop) ระดับผู้บริหารคือ หัวหน้าเขตพื้นที่การศึกษาทั้งหมด โดยมีกระทรวงศึกษาธิการผู้กำกับนโยบายเป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้เพื่อให้นโยบายการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ เดินไปในทิศทางเดียวกัน ให้สามารถใช้หลักการบริหาร การศึกษาอย่างนักการศึกษาอาชีพ และให้สามารถนำ

หลักการวิธีการ และหลักการของพุทธศาสนาเข้ามาใช้ในโรงเรียนได้ (สำหรับเขตพื้นที่การศึกษาที่มีศาสนิกศาสนาอื่นมาก อาจแยกกลุ่มประชุม หรือประชุมร่วมกันแต่จัดโครงการประชุมให้ชัดเจน)

ขั้นตอนที่ 2 หัวหน้าเขตพื้นที่การศึกษาจัดประชุมปฏิบัติการให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนทุกโรงในเขตพื้นที่การศึกษาที่ตนรับผิดชอบ การประชุมปฏิบัติการระดับนี้เป็นการนำนโยบายจากขั้นตอนที่ 1 มาสู่การปฏิบัติจริงในเขตพื้นที่ฯ ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 ผู้บริหารโรงเรียนนำผลการประชุมในขั้นตอนที่ 2 ไปจัดการประชุมปฏิบัติการแก่ครูในโรงเรียนของตน เพื่อให้ครูรับไปปฏิบัติจริง

ถ้าเริ่มดำเนินการดังกล่าวมานี้ก็คิดว่าในระยะสั้น การปรับเปลี่ยนโรงเรียนวิถีพุทธ (และโรงเรียนวิถีศาสนาอื่น) จะง่ายขึ้น

ระยะยาว

ขณะที่การดำเนินการในระยะสั้นเป็นไปตามที่มุ่งหวังไว้นั้น กระทรวงศึกษาธิการจะต้องริเริ่มงานอีกหลายสิ่งหลายอย่าง เพื่อให้งานโรงเรียนวิถีพุทธเป็นไปได้มีประสิทธิภาพ สิ่งหนึ่งที่สำคัญมากคือ **ครู** จะต้องมีการเตรียมครู ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า **ครูจะต้องมีความรู้จริงในเรื่องพุทธศาสนา** จึงมีความจำเป็นต้องเตรียมครูให้พร้อมที่จะสอนวิชาพุทธศาสนา และต้องเตรียมครูที่สอนวิชาอื่น ๆ ให้พร้อมที่จะนำหลักการ วิธีการ และหลักการทางพุทธศาสนาไปสอนสอดแทรกในการสอนวิชาอื่น ๆ ได้อย่างดีด้วย ในการนี้ทำได้โดย

1. ให้ครูที่สอนครู (สอนคนที่สำเร็จออกไปเป็นครู) ไม่ว่าจะในคณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ หรือ

คณะอื่นใดของสถาบันอุดมศึกษาทั้งหลาย สอนศิษย์ของตนโดยการสอดแทรกหลักการ วิธีการ และหลักการทางพุทธศาสนาไปในทุกรายวิชาที่ตนสอนอยู่ เพื่อเป็นตัวอย่างเป็นเบื้องต้น ครูที่สอนครูเหล่านี้จะต้องมีความรู้จริงเรื่องพุทธศาสนา และปฏิบัติธรรมเป็นประจำ

2. ในหลักสูตรของคณะวิชาต่าง ๆ ดังกล่าวในข้อ 1 ให้เพิ่ม **รายวิชาพุทธศาสนา และ รายวิชาวิธีสอนพุทธศาสนา** (ทั้งสอนวิชาพุทธศาสนาโดยตรง และสอนพุทธศาสนาสอดแทรกวิชาอื่น) ทั้งนี้เพื่อเตรียมครูด้านนี้ให้มากขึ้น

3. สร้างหลักสูตรวิชาเอก วิชาโทพุทธศาสนา และวิธีสอนพุทธศาสนา ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

4. เปิดสอนคณะศาสนศาสตร์ (โครงการระยะไกล) คงต้องเตรียมความพร้อมอีกมาก

เมื่อพูดถึงการเตรียมครู เราน่าจะมองย้อนหลังไปดูการฝึกหัดครูของเราสักเล็กน้อย **ก่อนอื่นเราต้องยอมรับความจริงกันก่อนว่า การฝึกหัดครูผิดพลาดมาแล้วเป็นเวลา 40-50 ปี** สาเหตุที่แท้จริงของความผิดพลาดเป็นเพราะอะไรคงจะหาคำตอบได้ไม่ยากนัก การผลิตครูจะมุ่งแต่ปริมาณโดยไม่คิดถึงคุณภาพคงจะไม่ได้ การนำเอาเด็กที่จบชั้นมัธยมปีที่ 6 แล้วไม่สามารถเข้าเรียนต่ออะไรได้ให้มาเรียนครูนั้นผิดแน่นอน ที่นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันพูดว่า “คนที่มีความรู้ไม่นิยมมาเป็นครู” นั่นก็เป็นเรื่องจริง ถ้าศึกษาประวัติความเป็นมาของการฝึกหัดครูไทย¹⁵ จะเห็นได้ชัดว่าคนไทยนั้นจะมีความรู้หรือไม่มีความรู้ก็ไม่นิยมมาเป็นครูโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ซึ่งก่อตั้งครั้งแรกเมื่อ 12 ตุลาคม 2435 ในปีการศึกษาแรกมีนักเรียนสมัครเข้าเรียนเพียง 3 คน ลาออกกลางคันเสีย 2 คน แม้แต่เมื่อ พ.ศ. 2491 หลังสงครามโลกครั้งที่สองยุติลงใหม่ ๆ ซึ่งขณะนั้นโรงเรียนฝึกหัดครูทุกโรงทุกระดับยังเป็น **โรงเรียนประจำ**¹⁶ และนักเรียนฝึกหัดครูเกือบทั้งหมดเป็น

¹⁵ดูเรื่อง “โรงเรียนฝึกหัดครู” สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับที่ 2 เดือนตุลาคม-ธันวาคม 2528 (หน้า 145-151)

¹⁶นักเรียนฝึกหัดครูทุกคนเป็นนักเรียนทุนรัฐบาล ให้อยู่ในโรงเรียนประจำ เงินทุนที่รัฐบาลให้นั้นไม่ได้จ่ายให้แก่นักเรียนโดยตรงแต่จ่ายให้แก่สถานศึกษาทั้งหมด (ค่าใช้จ่ายส่วนตัวทุกคนต้องจ่ายเอง) โดยให้นักเรียนทุกคนทำสัญญากับกระทรวงศึกษาธิการไว้ว่า เมื่อเรียนสำเร็จแล้วจะต้องเข้ารับราชการเป็นครูเป็นเวลา 2 เท่าของจำนวนปีที่เรียน ถ้าใครไม่ยอมเป็นครูต้องใช้หนี้ทุนเป็นเงิน 2 เท่าของเงินทุนที่รัฐบาลจ่ายให้

นักเรียนทุนรัฐบาลจังหวัดต่าง ๆ จะสอบคัดเลือก นักเรียนทุนของตน จังหวัดละ 2 ทุนบ้าง 3 ทุนบ้าง ปรากฏว่าบางจังหวัดไม่มีผู้สมัครเลย, บางจังหวัดมีผู้สมัครไม่ครบจำนวน, มีไม่กี่จังหวัดเท่านั้นที่มีผู้สมัครเกินจำนวน เช่นต้องการนักเรียนทุน 3 คน มีผู้สมัคร 7 คน เป็นต้น ที่เป็นอย่างนั้นเพราะนักเรียนที่มีฐานะดีจะไปเรียนทางด้านอื่นเสียหมด, ผู้ที่มาสมัครเรียนด้านฝึกหัดครูมีแต่ผู้ที่มีฐานะไม่ค่อยดี (แม้จะเรียนดี) ไม่มีเงินพอที่จะไปเรียนทางด้านอื่นได้เมื่อมีทุนให้นักเรียนเหล่านี้ พวกเขาจึงมีโอกาสศึกษาต่อ บางท่านอาจสงสัยว่า “ถ้าอย่างนั้นผู้ที่มาเรียนฝึกหัดครู ก็มีแต่คนที่เรียนไม่ดีทั้งนั้นล่ะสิ” คำตอบก็คือ ไม่จริงเลย, นักเรียนทุนจังหวัดต่าง ๆ (ซึ่งเรียกว่า ทุนรัฐบาล) เกือบทั้งหมดเป็นนักเรียนที่เรียนดีอยู่ในระดับ 1 ใน 10 ของนักเรียนทั้งจังหวัด (สมัยนั้นนักเรียนซึ่งอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่หก จะต้องสอบข้อสอบรวมของจังหวัด) และมีความตั้งใจจะเป็นครูแทบทั้งสิ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนที่ยืนยันความจริงข้อนี้ก็คือ ผลผลิตของโรงเรียนฝึกหัดครูประถม และโรงเรียนฝึกหัดครูมัธยม¹⁷ ในช่วงระยะเวลาระหว่าง

พ.ศ.2480 ถึง พ.ศ.2500 จะชัดเจนมาก (บุคลากรเหล่านั้นขณะนี้คงเกษียณอายุราชการหมดแล้ว) นักเรียนทุนรัฐบาลหลายคนดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารระดับสูงในกระทรวงศึกษาธิการ (อธิบดี และ ปลัดกระทรวง) บางคนเป็นรัฐมนตรี (ไม่ใช่สมัครผู้แทนแล้วมาเป็นรัฐมนตรี) หลายคนเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยระดับรองศาสตราจารย์ และ ระดับศาสตราจารย์ หลายคนเปลี่ยนทางเดินชีวิตไปเป็นทหารและตำรวจ มียศเป็นนายพล เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามความจริงประการหนึ่งก็คือ **คนที่มีความรู้ไม่นิยมเป็นครูยังคงมีอยู่** นั่นคือ นักเรียนทุนบางคนเมื่อเรียนสำเร็จจากโรงเรียนฝึกหัดครูแล้วได้ไปสมัครเป็นทหารและตำรวจ โดยยอมชดใช้ทุนที่รับมาคืนให้รัฐไปก็มีไม่น้อย

ระบบการฝึกหัดครูที่ดำเนินมาในระยะดังกล่าว จึงได้ผลผลิตเป็นครูที่ดีมีประสิทธิภาพมากกว่าครูที่ผลิตในระยะ 40-50 ปีที่ผ่านมาอย่างเห็นได้ชัด ในตอนนั้นเราจะไม่ค่อยได้ยินคำว่า ครูจอมปลอม, ครูลามก, ครูค้ายาบ้า, ครูเจ้าเล่ห์, ครูเห็นแกม ฯลฯ แต่ทุกวันนี้จะมีทุกรูปแบบปรากฏเป็นข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือแทบจะทุกวัน

¹⁷โรงเรียนฝึกหัดครูมี 3 ระดับคือ

(1) **โรงเรียนฝึกหัดครูมูล** มีหลายโรง กระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ รับจาก ม.6 หลักสูตร 1 ปี เรียนสำเร็จแล้วได้วุฒิ ป. (ประกาศนียบัตรประโยคครูมูล)

(2) **โรงเรียนฝึกหัดครูประถม** มี 4 โรงอยู่ในกรุงเทพฯ รับจาก ม.6 หลักสูตร 3 ปี เรียนสำเร็จแล้วได้วุฒิ ป.ป. (ประกาศนียบัตรประโยคครูประถม) ผู้ชาย 2 โรงคือ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา และฝึกหัดครูพระนคร ผู้หญิง 2 โรงคือ สวนสุนันทาวิทยาลัย และเพชรบุรีวิทยาลัย

(3) **โรงเรียนฝึกหัดครูมัธยม** ครั้งแรกมีโรงเดียวอยู่หลังกระทรวงศึกษาธิการ รับจากป.ป. เรียน 2 ปี สำเร็จแล้วได้วุฒิ ป.ม. (ประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยม) ต่อมาตั้งอีก 1 โรงคือ ฝึกหัดครูเตรียมอุดมศึกษา รับจาก ม.8 เรียน 2 ปี ได้วุฒิ ป.ม.

พ.ศ.2492 ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงโรงหนึ่ง รับจากนักเรียนจบ ม.6 เรียน 3 ปี ได้วุฒิ ป.ป. และ เรียนต่ออีก 2 ปี ได้วุฒิ ป.ม.

ร้องครูลงโทษเด็กพิศดารอมไม้ตีพริก

เมื่อเวลา 10.00 น. วันที่ 3 พ.ย. ผู้สื่อข่าวได้รับกรร้องเรียนจากผู้ปกครองโรงเรียนวัดอศิธร หมู่ 1 ต.บึงทองหลาง อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี ว่า มีครู 2 สามีภรรยาของโรงเรียนชอบลงโทษด้วยวิธีพิศดาร โดยผู้ปกครองรายหนึ่ง (ขอสงวนชื่อนามสกุล) เปิดเผยว่า ลูกของตนโดนครู 2 คนนี้ ลงโทษด้วยการให้อมสากคะเมื่อ

เป็นครูโง่ ไม่เข้ากับชาวบ้าน ทั้งที่ครูใหญ่เป็นคนดีแม่จะไม่ใช้คนในพื้นที่แต่เขามาพัฒนาให้โรงเรียนให้บุตรหลานของเรามีความรู้มีวิชาติดตัว ไม่เหมือนกับครู 2 คนนี้ที่วัน ๆ เอาแต่หาผลประโยชน์ ผู้ปกครองกล่าว

ด้านพระอรรถสารคุณ เจ้าอาวาสวัดอศิธร ซึ่งอยู่ติดกับโรงเรียนกล่าวว่า อาตมาอยู่ที่วัด

ย้ายครูยกธ.ธ.

ให้เด็กอมสาก

ผอ.สำนักงานปทุมธานี เขต 2 สั่งย้ายครูหมดโรงเรียนตั้งแต่ครูใหญ่ยันครูน้อย หลังนักเรียนโดนลงโทษสุด ♦ อ่านต่อหน้า 2

ลลดครูลงโทษ

ธองเท่าตบนธ.

ควงปืนขูยิงทิ้ง

ครูโรงเรียนประถมเมืองแปดริ้วโทดใช้ฝ่ามือตบหน้าลูกศิษย์สาววัย

ก.ค.ฟัน3ครูทุจริตการเงิน

ดร.สิริพร มณีรินทร์ รวช.ศึกษาธิการ เปิดเผยภายหลังการประชุมคณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.) เมื่อวันที่ 10 พ.ย. ว่า ที่ประชุมได้รับทราบผลการประชุมคณะกรรมการศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการประเมินเพื่อ

วิชากระฉับกระเฉง บังคับเด็กให้แก้ผ้า

เดลินิวส์

ฉบับที่ 19,717 วันอังคารที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2546

ราคา 8 บาท DAILY NEWS

พ่อพิมพ์พินิจ

โดนแจ้งจับ!

ไม่ใช่คนแรก

เด็กนักเรียนหญิงแจ้งจับ

ร้อง "ป๊อปปี้" ถูกครูแจ้งจับ

อ้างสอบวิชากระบี่กระบอง

บังคับให้แก้ผ้ามุ่งกระโจน

ข่าวที่ปรากฏตามหน้าหนังสือพิมพ์

แม่พิมพ์โหดตืนร.นิวห้ก

อีก1หัวแตก

เหตุกำราบ

พฤติกรรมเหล่านี้ ไม่ใช่พฤติกรรมของครู

การที่รัฐบาลคิดจะย้อนกลับไปผลิตครูให้ได้ อย่างเดิมเหมือนเมื่อประมาณ 60 ปีที่แล้วนั้นไม่ทราบว่าจะทำได้แค่ไหน ถ้าทราบได้ที่ไทยยังไม่มีปรัชญาการศึกษาที่เป็นของไทยเอง และยังไม่มีการฝึกหัดครูที่ชัดเจนก็คิดว่า คงจะยาก

ผลดีของโรงเรียนวิถิพุทธ

1. ทำให้สังคมไทยสงบสุข ถ้ารัฐบาลสามารถปรับเปลี่ยนโรงเรียนทุกโรงให้เป็นโรงเรียนวิถิพุทธได้จะเป็นผลดีต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก อย่างน้อยที่สุดก็จะแก้ปัญหาสังคมบางประการได้ สังคมไทยปัจจุบันมีปัญหามากมายเกือบจะกลายเป็นสังคมพิกการ (social disorder) อยู่แล้ว ถ้าโรงเรียนทุกโรงเป็นโรงเรียนวิถิพุทธ เด็ก ๆ ก็จะซึมซับเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้บ้าง เมื่อเขาโตเป็นผู้ใหญ่ก็กลายเป็นคนดีตามคติพุทธศาสนา สังคมใดที่สมาชิกในสังคมประกอบไปด้วยคนดีสังคมนั้นก็จะมีสุข

เมื่อมีโรงเรียนวิถิพุทธ พี่น้องไทยศาสนิกอื่นก็สามารถปรับเปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนวิถิศานานั้น ๆ เช่นกัน ในที่สุดสังคมไทยจะเป็นสังคมที่สงบสุขที่สุด และจะสอดคล้องกับปณิธาน 3 ประการของท่านพุทธทาสภิกขุที่เสนอไว้ตั้งแต่ พ.ศ.2529 ให้ศาสนิกของทุกศาสนาปฏิบัติใน 3 ประการคือ

- (1) พยายามให้เข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตนไม่ว่าจะถือศาสนาอะไร
  - (2) ทำให้เกิดความเข้าใจเป็นอันดีในระหว่างศาสนาเพื่ออยู่ร่วมกันในโลก
  - (3) พยายามดึงหรือนำโลกนี้ออกมาเสียจากอำนาจของวัตถุนิยม
- ดังลายมือเขียนของท่านพุทธทาสภิกขุต่อไปนี้

ประณิธาน ๓ ประการ
ซึ่งขอฝากไว้กับอนุชน

๑) ครูแท้หรือหัวใจ ของศาสนาของตน
 พุ. อธิปปัจจยต
 ตตต
 สุตต
 ซึ่งไม่ไปสั่ไม่สนใจแต่หรือ ทก ระดับ.
 ซึ่งไม่สนใจ มุ่งของทุก สักศาสนา.

๒) ทรศที่ความเข้าใจระหว่าง ศาสนา
 ยังจะต้องมีหลายศาสนา
 ต้องที่ความเข้าใจ เพื่อร่วมมือกัน
 ทำการช่วย มนุษยชาติ
 อย่างเปรียบ เปรียบ เพื่อหาความเข้าใจ
 ทั้ง ยุค นี้จะมีเพียง ศาสนาเดียว

๓) ออกมาเสียจากอำนาจวัตถุนิยม
 วัตถุนิยม เป็นความริ่ที่ขาดสติปัญญา
 เป็นทศตวรรษยุคสมัยใหม่
 สติปัญญาที่ชาญฉลาด เพื่อการฝึกฝน
 วิชาความรู้ เพื่อรับใช้สังคม
 ให้สติอยู่ บนเนื้ออำนาจ สติอยู่
 ความรู้ ให้สติอยู่ในหัวใจ
 สติรู้สติ ใจก็ก็เป็นนครอมตมหนินพพ

2. **งานปฏิรูปการศึกษา** จะสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 81 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม...” บางเส้นทางปฏิรูปการศึกษาจาก **ต้นตอ ม.81** จนถึง **เกิดความรู้คู่คุณธรรม** นั้นจะต้องปฏิรูปหลายสิ่งหลายอย่าง เริ่มตั้งแต่ปรัชญาและปรัชญาการศึกษา ความคิดทางการศึกษา และอื่น ๆ พิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไปดังนี้

(1) คำว่า “ปฏิรูป...” ต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่าหมายถึงอะไร “ปฏิ¹⁸” เป็นคำอุปสรรคในภาษาบาลี ใช้นำหน้าศัพท์อื่น แปลว่า เฉพาะ ตอบ ทวน กลับ” (ดังนั้นคำว่า ปฏิรูป แปลว่า กลับรูป) และอธิบายคำว่า ปฏิรูป ไว้หน้า 648 ว่า “สมควร เหมาะสม... ถ้าเป็นคำกริยาแปลว่า ปรับปรุงให้สมควร” จะเห็นได้ว่าความหมายไม่ตรงกันนัก และไม่ตรงกับความหมายของคำ reform ด้วย

(2) **ปรัชญาและปรัชญาการศึกษา** การปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ไม่ได้กำหนดปรัชญาการศึกษาไทยว่าคืออย่างไร¹⁹ จึงไม่ทราบชัดว่า จะปฏิรูปการศึกษาไปสู่จุดไหนกันแน่... แต่ตามมาตรา 81 แห่งรัฐธรรมนูญฯ บังคับให้ “จะต้องไปสู่จุดที่เกิดความรู้คู่คุณธรรม”

(3) **ความคิดทางการศึกษา** จะต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกันจุดมุ่งในข้อ (2) นั่นคือ **การศึกษาที่จะให้แก่เด็กไทยจะต้องมีทั้งความรู้และคุณธรรมควบคู่กันไป** ซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้เขียนเคยเสนอความคิดนั้นมาแล้วในหลาย ๆ ที่²⁰ ว่า “การให้การศึกษาแก่เด็กนั้นจะต้องให้ทั้งสองส่วนที่สมดุลกันคือส่วนที่ส่งเสริมให้เกิดกำลังคน (man power) และส่วนที่ส่งเสริมความเป็นคน (manhood) จะให้แต่เพียงความรู้

อย่างเดียว (ส่วนที่สร้างกำลังคน) ไม่เพียงพอที่จะทำให้เขาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จะต้องให้คุณธรรม (ส่วนที่สร้างความเป็นคน) ควบคู่ไปด้วย อนึ่ง **การศึกษาไม่ใช่แค่การไปโรงเรียน** ปรัชญาการณใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นในวงการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาทั่วประเทศช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมาก็คือ **การที่เด็กไปโรงเรียนแต่ไม่เรียน** มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อย่างเป็นท่วง, เกี่ยวกับเรื่องนี้ มีรายละเอียดและข้อเท็จจริงมากมาย ผู้สนใจน่าจะศึกษาวิจัยให้พบสาเหตุว่าเป็นเพราะเหตุใด แล้วรีบแก้ไขก่อนจะสายเกินแก้

(4) **โรงเรียนวิถีพุทธ** เป็นตัวขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญมาก ซึ่งจะทำให้ผู้ได้รับการศึกษาแล้วมีความรู้คู่คุณธรรม เพราะโรงเรียนคือสนามปฏิบัติให้ความคิดทางการศึกษาตามข้อ (3) สัมฤทธิ์ผล แต่การที่จะทำโรงเรียนวิถีพุทธให้ประสบความสำเร็จ สมปรารถนานั้นไม่ใช่เรื่องง่าย จะต้องลงทุน ลงแรง ลงความคิดสติปัญญาอีกมหาศาล เพราะจะต้องปฏิรูปโรงเรียนทั้งหมดที่มีทุกระดับให้เป็นโรงเรียนวิถีพุทธให้ได้ในแง่ปฏิบัตินั้น **ถ้าคิดปฏิรูปแต่เพียงด้านกายภาพ** (ด้านรูปธรรม) เป็นเรื่องง่าย แต่สิ่งสำคัญมากคือทำอย่างไร จึงจะสามารถทำให้โรงเรียนทั้งหลายเกิดจิตวิญญาณของการศึกษาวิถีพุทธสิ่งนี้เป็นนามธรรมมองไม่เห็น สลับซับซ้อน, แอบแฝง, ซ่อนเร้น, หลายสิ่งหลายประการ รอคการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง, รอคนกล้าที่จะเข้ามาดำเนินการในเรื่องนี้

ข้อควรคำนึง

1. เมื่อมีโรงเรียนวิถีพุทธ ต่อไปก็คงมีโรงเรียนวิถีศาสนาอื่น ๆ เกิดขึ้น (ที่จริงมีอยู่แล้วทั่วไปเพียงแต่ไม่ได้ประกาศตัวโจ่งแจ้งเท่านั้น) เป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการที่จะต้องมีการระเบียบกระทรวง

¹⁸พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (หน้า 646 และ 648)

¹⁹ดู ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา ของ วรวิทย์ วัฒนสารากร

²⁰ดูเรื่อง อธิษฐานศึกษา ใน สยามอารยะ ของสยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์ ฉบับที่ 43 ปีที่ 3 เดือน กันยายน 2539 (หน้า 77-79)

ศึกษาธิการหรือกฎข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อป้องกันสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาในการนำหลักศาสนาต่างๆ มาบิดเบือนสอนในโรงเรียนต่างๆ วิธี **ถ้าการสอนศาสนาแม่นยำตรงตามหลักศาสนาจริง ๆ คงไม่มีปัญหาอะไร** แต่เราจะต้องยอมรับความจริงว่า จะต้องมีส่วนพวกบางกลุ่มที่มักฉวยโอกาสนำหลักธรรมศาสนาที่กลุ่มตนนับถือไปบิดเบือนจนกลายเป็นเบียดเบียนศาสนาอื่น หรือแม้กระทั่งเบียดเบียนศาสนาเดียวกันก็เคยมีมาแล้วเหตุการณ์ทำนองนี้เมื่อเกิดขึ้นแล้ว แทนที่จะทำให้เกิดความรักสามัคคีระหว่างศาสนา จะกลายเป็นจุดที่ก่อให้เกิดความแตกแยกต่อไปได้ ระเบียบหรือกฎกระทรวงดังกล่าวจะต้องชัดเจน มีบทลงโทษที่เฉียบขาดเมื่อมีเหตุการณ์เหล่านั้นเกิดขึ้น

ขอยกตัวอย่างจริงที่การสอนศาสนาบิดเบือนคำสอน จะโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม เช่น

ศาสนาพุทธ ลัทธิหนึ่ง : สอนแบบขายบุญ สอนว่า

“ทำบุญด้วยทรัพย์จำนวนมาก ได้บุญมากกว่าทำบุญด้วยทรัพย์จำนวนน้อย” (ไม่ถูกต้องตามคติของพุทธศาสนา ฝ่ายหินยาน เถรวาท ศาสนาประจำชาติไทย-ผู้เขียน)

ศาสนาคริสต์ : ตั้งแต่ พ.ศ.2507 เป็นต้นมา สำนักวาติกันได้ออกแผนศาสนาสัมพันธ์ในกรณีที่จะผสมกลมกลืนพุทธศาสนาโดยสอนว่า

(1) พระผู้เป็นเจ้าขององค์จริง

(2) พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ความจริง

(3) เพราะฉะนั้น ความจริงต้องมาจากพระผู้เป็นเจ้า

(4) ปฏิจักษ์มุขปาถ คือแผนการครองโลก ที่พระผู้เป็นเจ้าของหมายให้พระพุทธเจ้า นำมาเผยแพร่แก่ชาวโลก พระพุทธเจ้าจึงเป็น ปกาศก ของพระผู้เป็นเจ้า”

(ข้อ 1, 2 ถูกต้อง ข้อ 3 ใช้ตรรก ผิดที่ ผิดเรื่อง ข้อ 4 ไม่ถูกแน่นอน เพราะพุทธศาสนาเกิดก่อนคริสต์ศาสนาถึง 543 ปี ผู้อ่านกรุณาใช้หลักกาลามสูตร มาประกอบการพิจารณา - ผู้เขียน)

ศาสนาอิสลาม (เฉพาะพวกหัวรุนแรงกลุ่มหนึ่ง) : สอนบิดเบือนหลักศาสนาว่า การฆ่าทำลายศัตรูไม่บาป นอกจากไม่บาปแล้วยังได้บุญด้วย โดยสอนฝังหัวมาตั้งแต่เด็ก

(ไม่มีศาสนาไหนที่สอนให้คนชนฆ่ากัน การสอนอย่างนี้ทำให้เกิดลัทธิระเบิดพลีชีพ-ผู้เขียน) เป็นต้น การสอนศาสนาทำนองนี้ไม่ควรจะให้มีในทุกระดับโรงเรียนเพราะเป็นการสอนที่บิดเบือนและเบียดเบียนศาสนาอื่นและเบียดเบียนศาสนาของตนเองด้วยโรงเรียนใดที่สอนศาสนาทำนองนี้จะต้องถูกลงโทษเด็ดขาด

2. ในวงการศึกษายังมีสิ่งเสพติด มีผู้มีอิทธิพล, มีอำนาจ, มีการฉ้อราษฎร์บังหลวง อยู่ค่อนข้างมาก เช่นเดียวกับวงการอื่น ๆ รัฐบาลจะต้องปราบปรามสิ่งเหล่านี้ให้หมดไปจากวงการศึกษาดูด้วย

3. การตั้งกรรมการทุกคนในวงการศึกษามิว่ากรรมการระดับชาติ ระดับเขตพื้นที่การศึกษาระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล หรือระดับโรงเรียน **จะต้องยึดอัตราส่วนร้อยละของจำนวนศาสนิกเป็นหลัก** เพื่อจะทำให้ปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดตามมาลดน้อยลง

สุดท้ายนี้ขออนุญาตนำข้อเขียนจากคอลัมน์ **ปลายนิ้วนายกำแหง** ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ประจำวันศุกร์ที่ 17 ตุลาคม 2546 เรื่อง “ต้องเร่งให้การศึกษา” ซึ่งเขียนโดย คุณปรีชา สุทธิธรรม มาประกอบ ความคิดในเรื่องนี้ เป็นความคิดที่ดีมาก ตอนหนึ่งของบทความนั้นกล่าวว่า

“หากได้เร่งรัดให้การศึกษาในชุมชนมีมาตรฐานเดียวกับการเรียนรู้โดยตรงได้แล้ว จะทำให้ประชาชนเกิดสติปัญญาแยกผิดถูกชัดได้ ... สิ่งที่ไม่ควรมองข้าม

อีกประการคือ ต้องสร้างสังคมไทยพุทธและสังคมไทยมุสลิมให้มีความเข้าใจ และยอมรับถึงจารีตประเพณีของแต่ละฝ่ายอย่างจริงใจ

มีตัวอย่างให้เห็นที่บ้านตะโหมด จ.พัทลุง ชาวพุทธและมุสลิมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขแกนนำของหมู่บ้านชักนำประชาชนทั้งสองฝ่ายให้ร่วมมือเป็นหนึ่งเดียว มิงงานบุญก็ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน, มิงงานทำบุญ

ที่วัด ชาวมุสลิมก็ไปช่วยเหลือ ถึงคราวมุสลิมมิงงานบุญที่มีสยิด ชาวพุทธก็ไปช่วยเหลือ

หากนำแบบอย่างที่บ้านตะโหมดเข้าไปชิมลึกในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นที่ยอมรับกันอย่างสนิทใจ ความสงบสุขก็จะเกิดขึ้น กับชาวไทยพุทธ และไทยมุสลิมอย่างแน่นอน, ปัญหายุ่ง ๆ ก็จะถูกส่งหายไป

วรวิทย์ วศินสรการ

บรรณานุกรม

- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ ปยุตโต). **ธรรมบุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 346 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2545.
- _____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์**. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2538.
- พุทธทาสภิกขุ. **อสังคัมภีร์**. ม.ป.พ. 2538.
- _____. **ธรรมะสำหรับครู**. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2529.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542**. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น 2546.
- วรวิทย์ วศินสรการ. “โรงเรียนฝึกหัดครู,” **สารานุกรมศึกษาศาสตร์**. ฉบับที่ 2 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม 2528.
- _____. “พุทธทาสภิกขุ,” **สารานุกรมศึกษาศาสตร์**. ฉบับที่ 14 ; 2538.
- _____. “สำนักงานปฏิรูปการศึกษา,” **สารานุกรมศึกษาศาสตร์**. ฉบับที่ 24 เดือน สิงหาคม 2544.
- _____. “พุทธศาสน์การเรียนรู้,” **สารานุกรมศึกษาศาสตร์**. ฉบับที่ 26 เดือน เมษายน 2545
- _____. “กระบวนการเรียนรู้อย่างพุทธ,” **สารานุกรมศึกษาศาสตร์** ฉบับที่ 28 เดือน มกราคม 2546.
- _____. “พุทธศาสนา,” **สารานุกรมศึกษาศาสตร์**. ฉบับที่ 31 ; มกราคม 2547.
- _____. “ก่อนจะมาเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง,” **3 ยุคของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับรวมเล่มเฉพาะเรื่อง อันดับที่ 1 พ.ศ. 2543.
- _____. “อรรถาภิธานศึกษา,” **สยามอารยะ**. ฉบับที่ 43 ปีที่ 3 เดือน กันยายน 2539.
- _____. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา**. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา, 2544.
- วศิน อินทระ. **พุทธวิธีในการสอน**. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมดา 2545.
- เอกชัย จุลละจาริตต์. **แก่นธรรม (อริยสัจสี่)**. กรุงเทพฯ : หอรัตนชัยการพิมพ์ 2544.